

УДК 336.741.2362

*Юрій Цветов
Ганна Поберезька*

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЄДИНОГО ВНЕСКУ
НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ
СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ**

У статті висвітлюються питання правових підходів до організації обліку єдиного соціального внеску в умовах дії Закону України «Про збір і облік на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Розкрито сутність єдиного внеску, принципи збирання та ведення обліку, визначено платників соціального внеску, правила постановки на облік, охарактеризовано базу нарахування єдиного внеску, його розмір, порядок нарахування та оплати внеску, права і обов'язки страхувальників (платників) і страховиків (застрахованих осіб).

Ключові слова: єдиний соціальний внесок, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, мінімальний соціальний внесок, максимальна величина бази нарахування єдиного внеску, платники єдиного соціального внеску, застрахована особа, клас професійного ризику виробницт-ва, посвідчення застрахованої особи, страхувальники.

В статье освещены правовые и организационные основы учёта единого социального взноса в условиях действия Закона Украины «Про сбор и учёт единого взноса на общеобязательное социальное страхование» (Закон №2464 – VI) (с изменениями и дополнениями). Раскрыта сущность единого взноса, принципы сбора и ведения учёта, определены плательщики социального взноса, правила постановки на учёт, охарактеризовано базу начисления единого взноса, его размер, порядок начисления и оплаты взноса, права и обязанности страхователей (плательщиков) и страховщиков (застрахованных лиц).

Ключевые слова: единый социальный взнос, общеобязательное государственное социальное страхование, минимальный социальный взнос, максимальная величина базы начисления единого взноса, плательщики единого социального взноса, застрахованное лицо, класс профессионального риска производства, удостоверение застрахованного лица, страховщики.

In the articles considered legal and organizational principles of account of only social payment are in the conditions of operating of Law of Ukraine " About collection and account of only payment on obligatory social security"(Law №2464– VI). Exposed essence of only payment, principles of collection and registering, the payers of social payment, rule of raising are certain on an account, the base of extra charge of only payment, right and duties of insure(payers of insure and pension fund) are certain.

© Цветов Ю. М., Поберезька Г. І., 2012

Keywords: *unique social payment, social payment, minimum social payment, maximal value of base of extra charge of only payment payers of only social payment, insured person, class of occupation take of production, certificate of the insured identity, insures.*

Постановка проблеми. Правове регулювання бухгалтерського обліку на державному рівні здійснюється державою для регулювання поведінки суб'єктів господарювання з того чи іншого облікового питання. В основу правового регулювання покладено принцип обов'язковості дотримання правових норм. Правові акти мають безпосереднє відношення до організації бухгалтерського обліку на підприємстві. З 1 січня 2011 року набрав чинності Закон №2464 – VI, відповідно до якого єдиним збором на обов'язкове соціальне страхування став єдиний соціальний внесок. У зв'язку з тим, що у навчальній літературі з організації обліку тематичний матеріал висвітлюється за раніше діючим порядком обов'язкового соціального страхування це питання потребує оновлення відповідно до чинного законодавства.

Мета статті – вивчення організаційно-правових підходів збору і обліку єдиного соціального внеску на обов'язкове державне соціальне страхування, його особливостей на підприємствах, які використовують працю фізичних осіб, у фізичних осіб-підприємців, що забезпечують себе роботою самостійно та інших суб'єктів господарювання, найманих працівників підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У публікаціях періодичних видань з питань організації обліку збору єдиного внеску на обов'язкове державне соціальне страхування майже відсутні. Мають місце лише матеріали консультативного характеру. Загалом ця тема висвітлена в останньому навчальному підручнику з бухгалтерського фінансового обліку Ткаченко Н. М. Це та інше визначило тему дослідження авторів даної статті. Матеріали цієї публікації можуть бути корисними для студентів, що вивчали дисципліну «Організація обліку» до 2011 р., викладачів, бухгалтерів-практиків.

Виклад основного матеріалу. З 01.01. 2011 р. в Україні введена нова система обліку та збору внеску на обов'язкове державне соціальне страхування. Згідно із Законом «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI (далі Закон) єдиним збором на обов'язкове державне соціальне страхування є єдиний соціальний внесок. З набранням чинності Закону об'єднано чотири фонди обов'язкового державного соціального страхування: пенсійного забезпечення; соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, страхування на випадок безробіття, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання в єдиний соціальний внесок. Отже, платники зборів на обов'язкове соціальне страхування замість раніше сплачуваних чотирьох здійснюють єдиний платіж – єдиний соціальний внесок (далі – єдиний внесок).

Відповідно до Закону єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Збір та ведення обліку єдиного внеску здійснюється за принципами:

- законодавчого визначення умов і порядку його сплати;

- обов'язковості сплати;
- законодавчого визначення розміру єдиного внеску та пропорцій його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- прозорості та публічності діяльності органу, що здійснює збір, та ведення обліку осіб єдиного внеску;
- захисту прав та законних інтересів застрахованих осіб;
- державного нагляду за збором та веденням обліку єдиного внеску;
- відповідальності платників єдиного внеску та органу, що здійснює збір та веде облік єдиного внеску, за порушення норм Закону, а також за виконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків.

Загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню підлягають як роботодавці, так й особи, що працюють на підприємствах всіх форм власності на умовах трудової угоди (контракту), а також особи, які забезпечують себе роботою самостійно, сплачують або за яких сплачується чи сплачувався у встановленому Законом порядку єдиний внесок.

Указані особи є платниками єдиного внеску на підприємствах усіх форм власності та видів економічної діяльності.

Платники єдиного внеску є застрахованими особами відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Фізичні особи – підприємці, які обрали спрощену систему оподаткування, звільняються від сплати за себе єдиного внеску, якщо вони є пенсіонерами за віком або інвалідами та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу. Згідно із Законом такі особи можуть бути платниками єдиного внеску системи загальнообов'язкового державного страхування на добровільних засадах.

Облік платників єдиного внеску підприємств-роботодавців, інших юридичних осіб, які використовують працю найманих осіб, ведеться в порядку, встановленому Пенсійним фондом за погодженням з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, а щодо застрахованих осіб, які є учасниками накопичувальної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування – з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України і Центральним органом виконавчої влади у сфері соціальної політики.

Взяття на облік підприємств (роботодавців), інших юридичних осіб незалежно від форми власності, виду діяльності, які використовують працю найманих працівників, здійснюється Пенсійним фондом шляхом введення відповідних даних до реєстру страхувальників.

Взяття на облік фізичних осіб – підприємців, які використовують працю інших осіб на умовах договору (контракту), фізичних осіб, які забезпечують себе роботою самостійно та фізичних осіб, які на умовах договору (контракту) використовують працю інших осіб, дипломатичних представництв, консульств та інших підрозділів іноземних підприємств, розташованих на території України, працівників – громадян України, іноземців, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами), на яких поширюється дія закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» здійснюється на підставі відомостей з реєстраційної картки, виданих державним реєстратором згідно із законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» не пізніше наступного робочого дня з дня отримання зазначених відомостей, інших застрахованих осіб – не пізніше наступного робочого дня з дня отримання від них відповідної заяви.

Обов'язки платників єдиного внеску найманих працівників виникають з дня укладання з ними трудового договору (контракту) чи цивільно-правового договору.

Підприємствам, фізичним особам-підприємцям та особам, які забезпечують себе роботою самостійно, займаються незалежною професійною діяльністю безоплатно надсилається повідомлення про взяття їх на облік, в якому підприємствам зазначається клас професійного ризику виробництва, до якого належить платник.

Відповідно з дня реєстрації, з початку провадження конкретної діяльності, з дня укладання трудового договору (контракту) чи цивільно-правового договору в осіб виникають певні права та обов'язки.

Зокрема, платник єдиного внеску має право:

1) безоплатно отримувати від територіального органу Пенсійного фонду необхідну інформацію для виконання своїх обов'язків, а також для підтвердження надходження сум єдиного внеску;

2) звертатися до Пенсійного фонду з письмовою заявою про зміну умов сплати єдиного внеску у разі зміни його статусу або розміру у зв'язку із зміною виду економічної діяльності;

3) безоплатно отримувати від Пенсійного фонду консультації, пов'язані з правами та обов'язками платника єдиного внеску, порядком сплати єдиного внеску;

4) оскаржувати в установленому порядку рішення та дії територіального органу Пенсійного фонду, бездіяльність його посадових осіб;

5) захищати права та законні інтереси свої та застрахованих осіб, на користь яких платник сплачує єдиний внесок, у т. ч. у суді.

Обов'язками платника єдиного внеску є:

1) своєчасно та в повному обсязі нараховувати і сплачувати єдиний внесок;

2) вести облік доходів застрахованої особи та нарахування єдиного внеску за кожним календарним місяцем і календарним роком, зберігати такі дані в порядку, передбаченому законодавством;

3) допусками посадових осіб територіального органу Пенсійного фонду до проведення перевірок, надавати їм відповідні документи та пояснення з питань перевірки;

4) подавати звітність до територіального органу Пенсійного фонду у строки, в порядку та за формою, встановленими Пенсійним фондом за погодженням з відповідними фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування та центральним органом виконавчої влади у галузі статистики;

5) надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу членів сім'ї померлої застрахованої особи відомості про заробітну плату (доход), суму сплаченого єдиного внеску та інші відомості;

6) пред'являти на вимогу застрахованої особи, на користь якої платник сплачує єдиний внесок, повідомлення про взяття на облік як платника єдиного внеску та надавати інформацію про його сплату, в т.ч. у письмовій формі;

7) перевіряти під час прийняття на роботу наявність у фізичної особи посвідчення застрахованої особи (наразі слід зазначити, що положення Закону 2464-VI, щодо пред'явлення посвідчення застрахованої особи (підпункт 7 частина друга статті 6 набирає чинності з 01.01.2014 р.).

8) повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про прийняття на роботу фізичної особи, відомості про яку в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування відсутні або яка не пред'явила посвідчення, та подавати необхідні відомості і документи для взяття її на облік;

9) отримувати в територіальному органі Пенсійного фонду посвідчення застрахованої особи у встановленому Пенсійним фондом порядку та видавати їх застрахованим особам (з 01.01.2014 р.);

10) повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про зміну відомостей, що вносяться до Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, про застраховану особу, на користь якої платник сплачує єдиний внесок у 10-денний строк після надходження таких відомостей;

11) у випадках, передбачених Законом та іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону, стати на облік у територіальному органі Пенсійного фонду як платник єдиного внеску;

12) виконувати інші вимоги, передбачені Законом.

Згідно з пунктом 1 частини першої ст. 4 Закону перелічені обов'язки поширюються на підприємства незалежно від форми власності, виду діяльності, які використовують працю найманих працівників, фізичних осіб-підприємців, які використовують працю інших, та фізичних осіб, та які забезпечують себе роботою самостійно, та іншими роботодавцями, а на також фізичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, та членів сімей цих осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності.

Єдиний внесок для суб'єктів підприємницької діяльності нараховується на суму нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в т.ч. в натуральній формі, що визначається відповідно до Закону України «Про оплату праці» (108/95-ВР), та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами, а також на суму грошового забезпечення оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, що здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги з тимчасової непрацездатності; допомоги або компенсації відповідно до законодавства.

Нарахування та сплата єдиного внеску для фізичних осіб-підприємців, крім тих, що обрали спрощену систему оподаткування, та особами, які забезпечують себе роботою самостійно (займаються незалежною професійною діяльністю) – на суму доходу (прибутку), отриманого від їх діяльності, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, та суму доходу, що розподіляється між членами сім'ї фізичних осіб-підприємців, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску за кожен місяць, у якому отримано дохід (прибуток).

Мінімальний страховий внесок – сума єдиного внеску, що визначається як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску встановленим Законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід) та підлягають оплаті щомісяця.

Для фізичних осіб-підприємців, в т.ч. тих, які обрали спрощену систему оподаткування, та членів сімей цих осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, єдиний соціальний внесок нараховується на суми, що визначаються такими платниками самостійно для себе та членів сім'ї, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановлених Законом. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску за кожен місяць. Максимальною величиною бази нарахування єдиного внеску – є мак-

симальна сума доходу застрахованої особи, що дорівнює 17-ти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого Законом, на яку нараховується єдиний внесок (п. 4 статті 1 зі змінами, внесеними згідно із Законом №3668-VI (3668-17 від 08.07.2011 р.).

Єдиний внесок для громадян за трудовими договорами і договорами цивільно-правового характеру нараховується, виходячи із суми оподаткованого доходу, яку вони отримують.

Для осіб, які працюють у сільському господарстві, зайняті на сезонних роботах, виконують роботи за цивільно-правовими договорами, які отримують заробітну плату (доход) за виконану роботу, строк виконання яких перевищує календарний місяць, єдиний внесок нараховується на суму, що визначається шляхом ділення заробітної плати (доходу), виплаченої за результатами роботи на кількість місяців, за які вона нарахована.

Такий порядок нарахування внеску поширюється також на осіб, яким після звільнення з роботи нараховано заробітну плату (доход) за відпрацьований час або згідно з рішенням суду – середню заробітну плату за вимушений прогул.

Нарахування єдиного внеску згідно із Законом, здійснюється в межах максимальної величини бази нарахування єдиного внеску.

Єдиний соціальний внесок нараховується для платників на суми заробітної плати (доходів), не зменшені на суму відрахувань податків, інших обов'язкових платежів, що відповідно до закону сплачується із зазначених сум, та суми утримань, що здійснюються відповідно до законодавства або за договорами позики, придбання товарів та виплат на інші цілі за дорученням отримувача.

Зазначимо, що єдиний внесок нараховується на суми заробітної плати (доходів) незалежно від джерел їх фінансування, строків, порядку та місця виплати і використання, а також від того, чи виплачені такі суми фактично після їх нарахування до сплати. Перелік видів виплат, на які не нараховується єдиний внесок, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Не належать до фонду оплати праці, а, отже, не обкладаються єдиним внеском, і відображаються в обліку окремо:

- допомога по соціальному страхуванню (у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; допомога у зв'язку з вагітністю та пологами; у разі народження дитини та інші виплати за рахунок коштів соціального страхування);
- виплата допомоги працівникам, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- допомога матерям по догляду за дітьми віком до трьох років; по догляду за трьома і більше дітьми віком до 16 років; по догляду за дитиною-інвалідом; допомога самотнім матерям; тимчасова допомога на неповнолітніх дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів (виплачується органами соціального захисту населення за рахунок коштів місцевого бюджету);
- суми відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю працівника при виконанні трудових обов'язків;
- суми допомоги і добові при переведенні і направленні працівника на роботу в іншу місцевість; витрати на службові відрядження;
- вартість путівок на лікування і відпочинок працівників підприємства та членів їхніх сімей (або суми компенсації на їх придбання);
- доходи (дивіденди, проценти) за акціями, облігаціями та іншими цінними паперами тощо.

Детальний перелік основної і додаткової заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат міститься в Інструкції зі статистики заробітної плати, затверджений наказом Держкомстату України 13.01.2001 №5.

Розмір єдиного внеску для кожної категорії платників визначена Законом, та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування встановлюється з урахуванням того, що вони повинні забезпечувати зареєстрованим особам страхові виплати і соціальні послуги передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; покриття адміністративних витрат державних установ соціального страхування.

Єдиний внесок не оподатковується і Податковим кодексом України не регулюється та до Державного бюджету не зараховується. Єдиний внесок встановлюється у відсотках до суми нарахованої заробітної плати за видами виплат, у т. ч. у натуральній формі (за винятком винагороди за цивільно-правовими договорами), відповідно до класів професійного ризику виробництва, до яких віднесено платників єдиного внеску, та які визначені з урахуванням видів їх економічної діяльності. Загалом визначено 67 класів професійного ризику виробництва. Розміри ставок єдиного соціального внеску встановлені в межах: від 36,76% (для першого класу) до 49,7% (для 67 класу).

Для платників, які використовують працю найманих працівників із числа осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілоти, штурмани, бортмеханіки, бортрадисти, льотчики-наглядачі) і борт операторів, які виконують спеціальні роботи в польотах, єдиний соціальний внесок встановлюється у розмірі 45,96% визначеної бази нарахування для цих осіб.

Для договорів цивільно-правового характеру встановлена ставка в розмірі 34,7%. Для бюджетних установ єдиний внесок встановлено у розмірі 36,3%.

Якщо суб'єкт господарської діяльності проводить декілька видів економічної діяльності, то розмір єдиного внеску визначається класом професійного ризику виробництва за основним видом його економічної діяльності.

Філії або представництва – як відокремлені підрозділи юридичної особи, розрахунки з оплати праці яких проводяться нецентралізовано, визначають клас свого професійного ризику з метою обчислення і сплати єдиного внеску за тими ж видами економічної діяльності, яким відповідає їх діяльність.

Єдиний внесок встановлюється в розмірі 3,6% бази його нарахування для:

- працівників – громадян України, іноземців (якщо інше не встановлено міжнародним договором, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та осіб без громадянства, які працюють: на підприємствах, в інших юридичних осіб, у фізичних осіб-підприємців на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством;

- у фізичних осіб, які забезпечують себе роботою самостійно та в інших фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту);

- для громадян України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах і консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств України (якщо інше не передбачене міжнародною угодою, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

- для громадян України та осіб без громадянства, які працюють у дипломатичних представництвах і консульствах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств (зокрема міжнародних), розташованих на території України;

- для осіб, які працюють на виборних посадах в органах державної влади, місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян та отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на такій посаді;

- для працівників воєнізованих формувань, гірничорятувальних частинах незалежно від підпорядкування, а також для особового складу аварійно-рятувальної служби, утворена відповідно до законодавства на постійній основі, крім осіб, зазначених у частині дев'ятій ст. 8 Закону.

Для найманих працівників – інвалідів, які працюють на підприємствах УТОГ, УТОС, єдиний внесок встановлюється в розмірі 2,85% бази нарахування.

Єдиний внесок для платників фізичних осіб, які виконують роботи на підприємствах, в інших юридичних осіб чи у фізичних осіб-підприємців або осіб, які забезпечують себе самостійно за цивільно-правовими договорами (крім фізичних осіб-підприємців, якщо виконувані ними роботи, відповідають видам діяльності, зазначених у витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців) встановлюється у розмірі 2,6 % винагороди за цивільно-правовими договорами.

Для платників, які працюють на посадах, робота яких зараховується до стажу, що дає право на отримання пенсії відповідно до законів України «Про державну службу» (3723-12), «Про прокуратуру» (1789-12), «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (540/97-ВР), «Про наукову діяльність і науково-технічну діяльність» (1977-12), «Про статус народного депутата України» (2790-12), «Про Національний банк України» (679-14), Митного кодексу України (92-15), Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13.10.1995 р. (379/95-ВР), а також для льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, встановлюється єдиний внесок у розмірі 6,1% бази нарахування.

Єдиний внесок для платників - осіб, які отримують допомогу з тимчасової непрацездатності встановлюється в розмірі 2% суми допомоги з тимчасової непрацездатності.

Для підприємств, в яких працюють інваліди, єдиний внесок встановлюється у розмірі 8,41% на суму нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну і додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт за цивільно-правовими договорами.

Єдиний внесок для підприємств та організацій інвалідів товариств УТОГ та УТОС, в якому кількість інвалідів становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить не менше як 25% суми виплат на оплату праці, встановлюється в розмірі 5,3% визначеної на суму з бази оподаткування.

Єдиний внесок обчислюється та сплачується виключно в національній валюті на підставі документів, за якими проводиться нарахування заробітної плати (доходів).

Обчислення єдиного внеску за сумами, вираженими в іноземній валюті, здійснюється шляхом перерахування вказаних сум у національну валюту України за офіційним курсом НБУ на день обчислення єдиного внеску.

Єдиний внесок сплачується шляхом перерахування платником безготівкових коштів з його банківського рахунку однозначно з отриманням коштів на оплату праці. Платники, фізичні особи - підприємці, в т.ч. ті, які обрали спрощену систему оподаткування та члени сімей цих осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, які не мають банківського рахунку, сплачують внесок готівкою через банки чи відділення зв'язку.

Платники єдиного внеску, крім фізичних осіб-підприємців, в т.ч., тих, які обрали спрощену систему оподаткування та членів їх сімей, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, та особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються незалежною професійною діяльністю або особи, які проводять релігійну діяльність або іншу подібну діяльність та отримують дохід безпосередньо від цієї діяльності, за умови, що такі особи не є найманими працівниками чи підприємцями, зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний місяць не пізніше 20 числа наступного місяця, що настає за кварталом, крім гірничих підприємств, які зобов'язані сплатити єдиний внесок за календарний місяць не пізніше 28 числа наступного місяця відповідно до частини восьмої ст. 9 Закону із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом № 4676 –VI (4676 – 17) від 15.05.2012 в редакції Закону № 5292 VI (5292-17) від 18.09.2012.

Звітним періодом єдиного внеску до територіального органу Пенсійного фонду, крім фізичних осіб-підприємців та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно (займаються незалежною професійною діяльністю), є календарний місяць, а для осіб – фізичних осіб – підприємців, в т.ч., які обрали спрощену систему оподаткування та членів сімей цих осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, звітним періодом є календарний рік.

Днем сплати єдиного внеску вважається: у разі безготівкового розрахунку – день списання банком або державним казначейством України – суми платежу рахунка платника, незалежно від часу його зарахування, на рахунок Пенсійного фонду. У разі сплати єдиного внеску готівкою - день прийняття до виконання банком або іншою установою – членом платникової системи, документа на переказ готівки разом із сумою готівкових коштів. Платники єдиного внеску фізичні особи – підприємці, в т.ч. ті, які обрали спрощену систему оподаткування та члени сімей цих осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний рік до 10.02. наступного року, крім фізичних осіб підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування, які сплачують єдиний внесок, нарахований за календарний квартал до 20-го числа місяця, що настає за кварталом, за який сплачують єдиний внесок. Особи, які забезпечують себе роботою самостійно (займаються незалежною професійною діяльністю), зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний рік, до 01.05 наступного року. У разі несвоечасної або не в повному обсязі сплати єдиного внеску до платника, згідно із Законом, застосовуються фінансові санкції, а посадові особи винні в порушенні законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність.

Єдиний внесок підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника і серед інших податків та зобов'язань сплачується в першу чергу, крім зобов'язань з виплати заробітної плати.

Пенсійний фонд України та його територіальні органи здійснюють державний нагляд та контроль за збором та веденням обліку єдиного внеску щодо дотримання законодавства, правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати, проводять планову перевірку один раз на календарний рік, а у випадках передбачених законом – позапланову перевірку. Планові та поза-планові перевірки проводяться в порядку (233-2011-п), затвердженим Кабміном України за погодженням із сторонами соціального діалогу.

У разі виявлення своєчасно не сплаченої суми єдиного внеску платник зобов'язаний самостійно обчислити ці внески і сплатити їх з нарахуванням пені. Суми недоїмки стягуються з нарахуванням пені та застосуванням штрафів. У разі незгоди із сумою недоїмки платник узгоджує її з органом Пенсійного фонду за погодженням у порядку, встановленому Пенсійним фондом за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

Якщо згоди з органом Пенсійного фонду не досягнуто, платник єдиного внеску зобов'язаний сплатити суми недоїмки і штрафів разом з нарахованою пенею протягом 10 робочих днів із дня надходження рішення відповідного органу Пенсійного фонду, або оскаржити вимогу до органу Пенсійного фонду вищої інстанції чи в судовому порядку.

У разі, якщо платник єдиного внеску протягом 10 днів не виконав вимоги органу Пенсійного фонду і не оскаржив цю вимогу у судовому порядку або не сплатив узгоджену суму недоїмки, територіальний орган Пенсійного фонду надсилає в законодавчому порядку вимогу про сплату недоїмки або звертається до суду.

При позитивному вирішенні судового позову стягнення суми недоїмки, пені та штрафів виконується державною виконавчою службою у встановленому законом порядку.

У разі, якщо платник має несплачену суму недоїмки, пені та штрафів, сплачені ним суми єдиного внеску зараховуються в рахунок сплати недоїмки, штрафів та пені у порядку календарної послідовності їх виникнення.

У разі ліквідації юридичної особи – платника єдиного внеску – або втрати платником з інших причин статусу платника єдиного внеску, сума недоїмки сплачується за рахунок коштів та іншого майна платника.

Відповідальність за погашення сплати єдиного внеску у цьому разі покладається на ліквідаційну комісію та юридичну особу щодо утвореного нею іншого відокремленого підрозділу – платника єдиного внеску, що ліквідується.

На суму недоїмки нараховується пеня в розрахунку 0,1% суми недоїмки за кожний день прострочення платежу. У разі ухилення від взяття на облік або несвоечасного подання заяви про взяття на облік платника єдиного внеску, на якого не поширюється дія закону України 755-15 «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців», накладається штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За донарахування територіальним органом Пенсійного фонду або платником своєчасно не нарахованого єдиного внеску накладається штраф у розмірі 5% зазначеної суми за кожний повний чи неповний звітний період, за який донараховано таку суму, але не більше як 50 % суми донарахованого єдиного внеску.

У разі недостатності у платника єдиного внеску коштів та іншого майна для сплати недоїмки відповідальними за її погашення, згідно із законом є:

- засновники (учасники) юридичної особи платника єдиного внеску, що ліквідується;
- юридична особа – щодо утворених нею філій, представництва та іншого відокремленого підрозділу – платника єдиного внеску, що ліквідується;
- правонаступники юридичної особи-платника єдиного внеску, що ліквідується.

У разі злиття, приєднання, виділення, поділу, перетворення платника єдиного внеску зобов'язання із сплати недоїмки покладаються на осіб, до яких відповідно до законодавства перейшли його права та обов'язки.

За неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності, передбаченої Законом 2464-VI територіальним органом Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

За неналежне ведення бухгалтерської документації, на підставі якої нараховується єдиний внесок, накладається штраф у розмірі від 8 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

За несплату, неповну сплату або несвоєчасну сплату суми єдиного внеску одночасно з видачею сум витрат, на які нараховується єдиний внесок (авансових платежів), накладається штраф у розмірі 10 % таких несплачених або несвоєчасно сплачених сум.

Стягненням заборгованості за страховими внесками за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та штрафних санкцій за ними, що несплачені до 01.01.2011 р. або строк сплати якої до цієї дати не настав, та контроль за їх погашенням здійснюється відповідно до законодавчих актів, які діяли на момент виникнення такої заборгованості та штрафів відповідними чотирма фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Погашення такої заборгованості з використанням коштів, що надходять у рахунок сплати єдиного внеску, забороняється.

Докладніше порядок щодо сплатення боргів за видами обов'язкового державного соціального страхування, що виникли до 31.12.2010 р. та штрафів за ними, а також щодо стимулювання сплати поточних платежів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, викладений у розділі 8 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону 2464-VI (із врахуванням внесених змін і доповнень Законом 5292-VI (5292-17) від 18.09.2012 р.) з врахуванням відповідних змін до законів, якими регулюються внески за діючими видами страхування до 01.01.2011 р.

Строк давності щодо нарахування, застосування та стягнення сум недоїмки, штрафів та нарахування пені не застосовується. Страхувальники на законодавчому рівні несуть відповідальність також за цільовим та правильним використанням коштів фондів обов'язкового державного соціального страхування.

Планом рахунків бухгалтерського обліку (із змінами та доповненнями) для обліку розрахунків за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування передбачений субрахунок 651 «За розрахунками» рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням».

Первинними документами, що підтверджують нарахування заборгованості за єдиним соціальним внеском та настання страхового випадку, є відповідна довідка – розрахунок бухгалтера, розрахунково-платіжна відомість, листок непрацездатності, інші документи.

Документами, що підтверджують сплату єдиного внеску, є платіжне доручення з відміткою «прийнято до оплати», банківські виписки тощо.

Відповідно до методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства України від 29.12.2000 р. №356 облік єдиного внеску здійснюється:

- в журналі 5 розділі 3 (для підприємців, що ведуть облік витрат з використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності»);
- в журналі 5А розділах 3А та 3Б (для підприємств, що ведуть облік витрат, з використанням рахунків класу 8 «Витрати за елементами» й 9 «Витрати діяльності»).

З наведеної інформації зрозуміло, що введення єдиного соціального внеску з 01.01.2011 р. має певні переваги. По-перше, необхідно реєструватися як платник єдиного внеску в одній державній установі, а не в чотирьох, як це було до набрання чинності Закону 2464-VI. По-друге, не доводиться подавати чотири форми звітності, а одну й не витрачати час на вистоявання в чергах у кожній установі при поданні звітності. По-третє, здійснюється один платіж замість чотирьох.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Цивільний кодекс України* [від 16.01.2003р. №435-IV]. – ВВР. – 2003. – №40-44.-356 (із змінами і доповненнями).
2. *Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування*: [Закон України від №2-3, ст.11]. –ВВР. – 2011. – № 2464-VIII (із змінами і доповненнями). [Електронний ресурс].
3. *Про оплату праці*: Закон України [від 24.03.1995 р. № 08 (95-ВР) // ВВР.– 1995. – № 17. – с.121
4. *Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування*: Закон України [від 09.07.2003 р. № 1058 - IV] // ВВР. – 2003. – № 49 - 51. – с. 376 (із змінами і доповненнями).
5. *Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності*: Закон України [від 23.09.1999 р. № 1105 – XIV] // ВВР. – 2001. – № № 46-47. – с. 403 (із змінами і доповненнями).
6. *Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття*: Закон України [від 02.03.2000 р. № 1533 – III] (із змінами і доповненнями).
7. *В. М. Пархоменко. Бухгалтерський облік в Україні. Нормативи. Коментарі, частина*. – Луґанськ: МПП «Фуґура», 2006. – 672 с.
8. *Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л. Томашевська / н-навч. вид., доп. і перероб.* – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 528 с.
9. *Сльозко Т. М. Організація обліку. навч. пос.* – К: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
10. *Чацькіс Ю. Д., Гойср Є. С., Наумчук О. А., Власова І. О. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб.* – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 564 с.
11. *Чебанова М. Організація бухгалтерського обліку / Н. Чебанова, Т. Чупир, В., В. Чупир .* – Харків. : Фактор, 2008. – 480 с.